

בכורות לד

משה שווערד

The Chevras Daf HaYomi of the BM of KGH is planning to attend the Siyum HaShas together.

Akiva Fogel has graciously accepted the task of coordinating reservations.

Please email the number of tickets you will (or expect to) need (men and women, broken down separately) to the following email address Repicha1@yahoo.com (only).

Tickets are for you, the members of the Chevras Daf HaYomi of the BM of KGH, and the members of your immediate family.

1. ספר איזהו מקומן

מניין שלא יביא דבילה ובצק ויניחנה על האוון כדי שיבא כלב ויאכלנה ת"ל כל מום וכו':

א] האיסור להטיל מום בגרמא הוא איסור בפני עצמו, או שהאיסור הוא רק לשחוט על המום?

הרמב"ם (נפלות ג, פ.) כתב שאם גרם לבכור מום הרי זה לא ישחט עליו. ותמוה אמאי לא כתב גם שיש איסור להטיל בו מום על ידי גרמא כדאיתא בסוגיין.

ומחדש ח"י הגרי"ז (מנחות ט:): דאין איסור לאו לגרום מום, וכמו בכל התורה שחייב רק על מעשה גמור ולא על גרמא, וכל מאי דמרבין מקרא הוא האיסור לשחוט עליו, וראה עוד שם (ד"ה וסגרה צוה עוד) שחירץ באופן אחר.

ב] שליח להטיל מום: נתיבות הקדש (מנחות ט:): נסתפק אם עשה שליח להטיל מום האם הוא כגרמא דאסור, דלכאורה נהי דאין שליח לזכור עבירה בכל זאת גרמא הוי, והתורה ריבתה דאין צריך להטיל מום בידים דוקא.

2. ספר יד דוד

הרא"י לך שכמד וכו', שמא יבא אלי. והקשה בתלכות י"ט דף קלט דאמאי הוצרך לטעמא דחיקא בדרי"א, הרי בפסחים ר"א סבר הואיל אי בעי מיתשל, ור"י סבר דלא אמרינן הואיל אי בעי מיתשל, א"כ לר"א ראוי היא מצד אי בעי מיתשל, ע"ש כי תרצו נכון, והוצרך לטעמא דהכא משום תרומה ביד כהן. אבל בלא"ה נראה דבעינן ראוייה בעודה תרומה, ואי מיתשל הרי טבל הוא, וטבל לא בעי שמירה, וא"כ לא מקרי תרומה ראוי, ומה גם דהתם לפי המסקנא נראה דלא פליגי בהואיל אי בעי מיתשל, ועיין מה שכתבתי שם.

3. ספר יד דוד

הצורם אחזן ספור. וכתב רש"י בכהן קמירי. ובוודאי דכן נראה, דבשלמא כהן עושה כדי שיהי חולין בידו, אבל ישראל למה יעשה, הרי אפ"ה צריך לתנו לכהן, וכן נראה מדברי הרע"ב, אמנם אפילו בישראל אפשר לאשכוחי בספק בכור, וכמ"ש לעיל, או בישראל שירש מאבי אמו כהן, וכבר עמד על זה בהלכות י"ט בדף קלט ע"ד. ומ"ש בדף קמא ע"ד דרש"י בא למעט ישראל שצורם באוזן בכור ונתנו לכהן דאינו אסור לעד, הוא דוחק, ולכן נראה דרש"י אורחא דמילתא [נקט] כמו שנראה מדברי הרע"ב.

4. הערות מהרב אלישיב

רש"י ד"ה הצורם ובכהן קמירי. רש"י בא לאפוקי כשהוא עדיין בידי ישראל קודם שנתנה לכהן, דאז אם הישראל הטיל מום לא שייך כאן קנס, דאדרבה יתנו לכהן. ולמה יפסיד כהן חלקו. אבל בגוונא שנשאר ביד הישראל, וכגון שירש מבית אבי אמי כהן ככה"ג ודאי הוה ככהן שקנסו אותו, שאם יטיל מום לא ישחוט עולמית, וכביד כהן דמי. [ועיין מהרי"ט אלגזי שפלפל בזה].

5. ספר איזהו מקומן

[ג] נתנו לכהן:
כתב מהריט"א הנ"ל דנראה פשוט שישראל שנולד לו בכור בזמן הזה והפיל בו מום, ואח"כ נתנו לכהן כמצותו, אין הכהן אסור לשוחטו, דלמה יקנסו לכהן שלא עשה איטורא. אולם בהערה שם (ר"ט) ציינו שבשו"ת כתב סופר (יו"ד סי' קל"ט) נסתפק בזה, והאור שמח (נכוחים 3. 1.) תלה זאת במחלוקת ראשונים. וראה בהרחבה בפרי יצחק (ח"א סי' ל"ט).

6. ספר איזהו מקומן

חתן שנראה בו נגע נותנין לו ז' ימים וכו'
- אבל כל אדם כופין אותו להראות נגעו לכהן, ככל מצות עשה שמכין אותו עד שתצא נפשו או יקיים, והכא איכא מצות עשה דכתיב "והובא אל הכהן" משמע על כרחו - תפארת ישראל פ"ג דנגעים (יבין אומ י"ט).

7. שפת אמת על בכורות דף לד/ב

שם בגמ' בעי ר"פ יטהר תנן או ויטהר נ"מ לחתן כו'. ק"ק ממנ"פ אי נימא דכל דנולד נגע אפי' כשראהו הכהן לא טימאהו כלל כגון שנתקטנה מכגריס קודם ראיות הכהן מ"מ יצא גם מטומאה ראשונה. א"כ נ"מ בפשיטות דאי יטהר תנן טהור אפי' בכה"ג אבל אי ויטהר תנן צריך דוקא להיות נטמא ע"י הכהן ויטהר ממנה אז יטהר גם מנגע ראשונה. ואי נימא דלכ"ע אינו טהור רק כשנולד לו נגע שטמאהו הכהן א"כ בחתן דלא יראה הכהן הנגע ולא יטמאנו לא יטהר גם מראשונה וצ"ע:

8. רבינו גרשום על בכורות דף לד/א

יטהר תנן. לכשילוד לו נגע אחר יטהר או ויטהר תנן יטהר משמע דכשנולד לו נגע אחר וירפא יטהר למפרע מן הראשון משעת קציצה או ויטהר תנן דמשמע דהשתא כשנרפא מן הנגע השני הוא דטהר ליה מן הראשון ולא למפרע משעת קציצה:

למאי נפקא מינה. מ"מ בין כך ובין כך לא יטהר עד שירפא מן השני נפקא מינה לחתן שנולד לו נגע אחר ביום חתונתו כלומר שכשנולד לו הנגע האחר היה חתן ולחתן שנולד לו נגע נותנין לו ז' ימי משתה ולא מטמינן ליה בין שנולד בו נגע ובין שנולד באיצטליתו או בכסותו דלא מצערינן ליה כל ימי חתונתו ולא כל ימי הרגל:
 אי אמרת יטהר תנן. דלמפרע טהור משעת קציצה כלומר תעשה כמי שנטהר קודם שנולד בו נגע שני מן הראשון והיינו נותנין לו ז' ימי המשתה דחשבינן כמו השתא אתייליד לו נגע ולא קודם חתונתו דאי נולד לו קודם חתונתו לא היו נותנין לו והיינו דקאמר טומאה קמייתא טהר ליה טומאה דבתרייתא נטרינן ליה ז' ימי משתה:
 ואי אמרת ויטהר תנן. כלומר דלא נטהר מן הראשונה אלא עכשיו כשנרפא הנגע השני סוף סוף כי לא מטמית ליה בבתרייתא באותו שנולד בין חתונתו דיהבת ליה ז' ימי משתה מה מועיל ליה הא מטמי וקאי מקמייתא מנגע הראשון דהאי טומאה שייכא עד טהרה דנגע השני והוי טמא אפילו בימי המשתה:

9. הגרי"ז על מסכת בכורות דף לד ע/ב

שם, ברגמ"ה יטהר משמע דכשנולד לו נגע אחר וירפא יטהר למפרע מן הראשון משעת קציצה וכו', ופירושו נראה ג"כ כשיטת התוס' דמן התורה מטהרין אותו משעת קציצה ולא נשאר כי אם טומאה דרבנן:

10. הערות מהרב אלישיב

ורבנו גרשום פי' איבעיית הגמ' בענין אחר והוא אי יטהר תנן לכשיוולד לו נגע אחר יטהר, והיינו דכשנולד לו נגע אחר ויטהר ממנו אז יהיה נטהר למפרע משעת קציצה או ויטהר תנן דמשמע דהשתא כשנרפא מן הנגע השני הוא דטהר ליה מן הראשון ולא למפרע משעת קציצה, וע"ז אמרה הגמ' דנפק"מ לחתן שנולד נגע אחר ביום חתונתו דאי אמרת ויטהר תנן כי לא מיטמיה לבתרייתא הא מיטמא וקאי מקמייתא, וא"כ אין ממתניין לו, דהרי ממילא טמא, משא"כ אי יטהר תנן דאם ירפא מנגע השני, הרי נרפא למפרע משעת קציצה, ואז יוצא דבשעה שנולד לו נגע שני טהור היה, והיה עליו הדין של חתן טהור, שנראה בו נגע שאין רואה לו, לכן השתא נמי אינו רואה דלמעשה יצא דהשתא כשנולד לו נגע שני היה בזמן טהרה, כיון דאחר טהרת שני נטהר למפרע על נגע הראשון, ובשעת קציצת הנגע והוא חידוש נפלא למאד, דהא במציאות אף פעם לא היה מצב עכשיו כשנולד השני שיהיה טהור במציאות בהנהגת טהרה לומר דמטעם זה לא יראנו כהן שלא יטמאנו דבמציאות הנהגת טומאה עליו ורק אחר שיטהר מנגע שני הוה עליו חלות למפרע, אבל למעשה הנהגת טהרה לא היתה. [ועכ"פ יש לפלפל מתוך דבריו דעל נגע הראשון לא בעינן טהרת כהן אלא נטהר מעצמו דהא פירש דיש חלות טהרה למפרע אע"ג דלמעשה אז לא טיהרו כהן, ודר"ק].

11. שפת אמת על בכורות דף לד/ב

שם בגמ' בנו זורעה אלמא לדידי' קנסו לבר' לא קנסו. ק"ק מה מדמה הגמ' הלא יש לחלק דבבכור שפיר אסרו זו הבהמה וממילא גם הבן נפסד. אבל התם דעיקר הקנס על האיש שלא יזרענה ולא שייך האיסור על השדה ולהכי לבנו לא קנסו:

12. הערות מהרב אלישיב

למסקנא דלבנו לא קנסו במטיל מום בבכור, היאך ללוקח אלמא לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו רבנן. וכתבו התוס' בגיטין [מ"ד. ד"ה ניטיבה] דהא דמשמע דבשטר שיש בו ריבית שקונסים אותו, ומשמע לעולם אפילו בנו י"ל דכיון דקנסו זכה בו הלווה, וא"כ אחר שמת לא יפקע זכיית הלווה. [וזהו כעין מה שנתבאר לעיל בהא דהמוכר עברו שיוצא לחירות לא נסתפקה הגמ' לגבי בנו, דכיון דיצא לחירות זכה בעצמו אלא כל הנדון הוא לגבי דין פדיונו.]
והנה הא דפשט לה הגמ' לדידיה קנסו רבנן לבריה לא קנסו. כתב המהרי"ט אלגזי דנראה דאם מכר העושה מום את הבכור לאחר נראה דודאי קנסוהו, דאם לא תימא הכי נמצא נהנה מהאיסור שעשה ולא מיבעי מכר אלא ה"ה בנתן מתנה, כיון דיש לו טובת הנאה מהמתנה, ודאי בכלל הקנס הוה. [ואם הפקירו זה שהטיל בו מום וזכה בו אחר, נראה דזה לא גרע מבנו, שאין קונסין אותו דמאי שנא.]